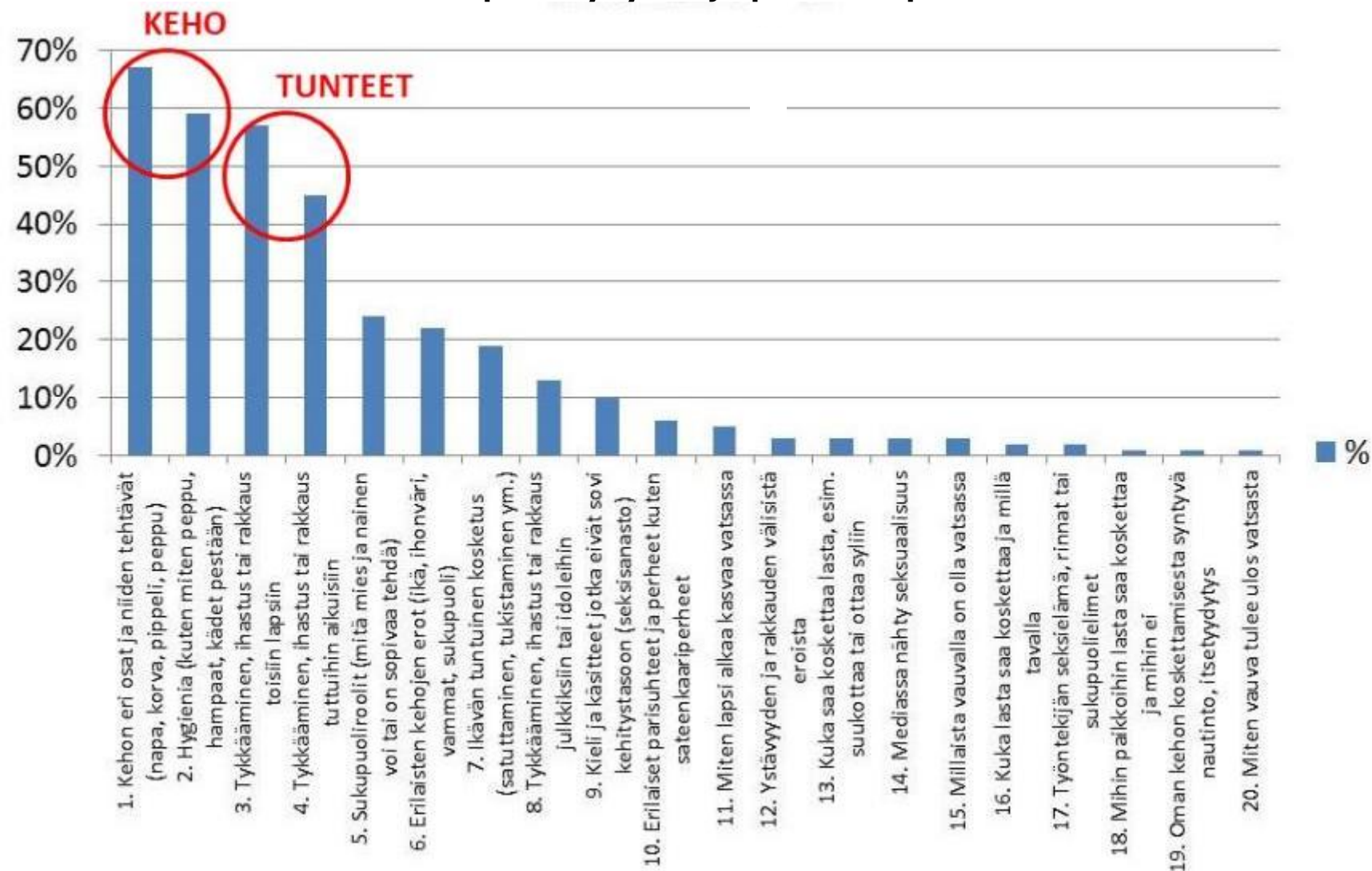

Kehotunnekasvatuksen perusteet

Raisa Cacciatore ja Henriikka Kangaskoski

Kehotunne-
kasvatus tuo esiin
lapsinäkökulman
ja kertoo, missä
on toiminnan
painopiste!

Mitä lapset kysyvät ja puhuvat päiväkodissa?

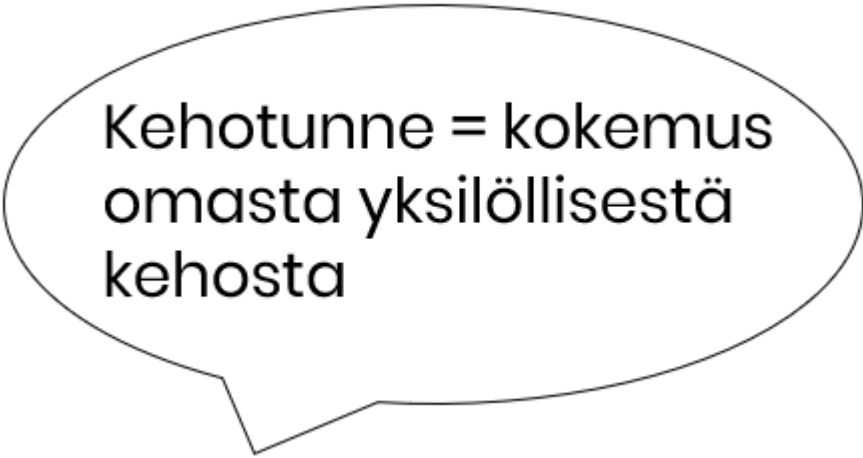
Lähde: Cacciatore ym 2020: Verbal and Behavioral Expressions of Child Sexuality Among 1–6-Year-Olds as Observed by Daycare Professionals in Finland

Lasten kehotunnekasvatus

1. Lapset hakevat tietoa kehosta

2. Lapset tarvitsevat tietoa suojatakseen kehoaan, ja kunnioittaakseen toisten kehoja.

3. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja: ihastumiset ja ystävyys

Kehotunne = kokemus omasta yksilöllisestä kehosta

Mitä kehotunnekasvatuksessa opetetaan lapsille?

- Ikätasoinen elämään liittyvä tieto
- Lupa kysyä ja saada asiallinen vastaus
- Lapsi saa tutustua kehoonsa ja oppii suojaamaan sitä
- Kaikkien monenlaiset kehot ovat arvokkaita
- Tärkeitä turvataitoja
- Harjoitellaan sopivuussääntöjä
- Lapsen oikeudet

Miksi kehotunnepedagogista jo alle kouluikäiselle

- Pyrkii säilyttämään lapsen luonnollisen itsearvostuksen ja läheisyyteen luottamisen.
- Kun puhe on avointa, lapsi on parhaiten turvassa.
- Lapsi oppii puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ilman häpeää.

Miksi kehotunnekasvatus on tärkeää jo pienille lapsille? Lapsen näkökulma:

Osaan kunnioittaa
toisten kehoja ja
monenlaisuutta.

Tiedän, että voin
kysyä ja kertoa
mitä vain
luotettaville
aikuisille.

Minulla on sanat,
joilla voin kysyä ja
puhua myös
sukuelimistä.

Tiedän oikeuteni!

Osaan suojella
omaa kehoani!

Tiedän, että kehoni
on hyvä ihan joka
paikasta!

Lapsen seksuaalisuus on luonnollista

- Tutustuu omaan kehoonsa
 - Miten keho toimii?
 - Miltä keho ja sen toiminnot tuntuvat?
 - Kehonkuvan haltuunotto
- Vertailee kaikkea
- Harjoittelee vastaanottamaan ja antamaan rakkautta
- Roolileikit: lääkäri- ja kotileikki, raskaus, synnytys

Vanhempien ajatuksia lasten seksuaalisuudesta

- viatonta läheisyyttä
- ilman häveliäisyyttä
- luonnollinen ja normaali
- pissakakkajuttuja
- lasten välisiä ihastuksia
- iloista, pelleilevää
- ihmetellään, koetaan, oivalletaan

Väestöliiton kysely vanhemmille 2014

Tutustu lapsen kehitykseen

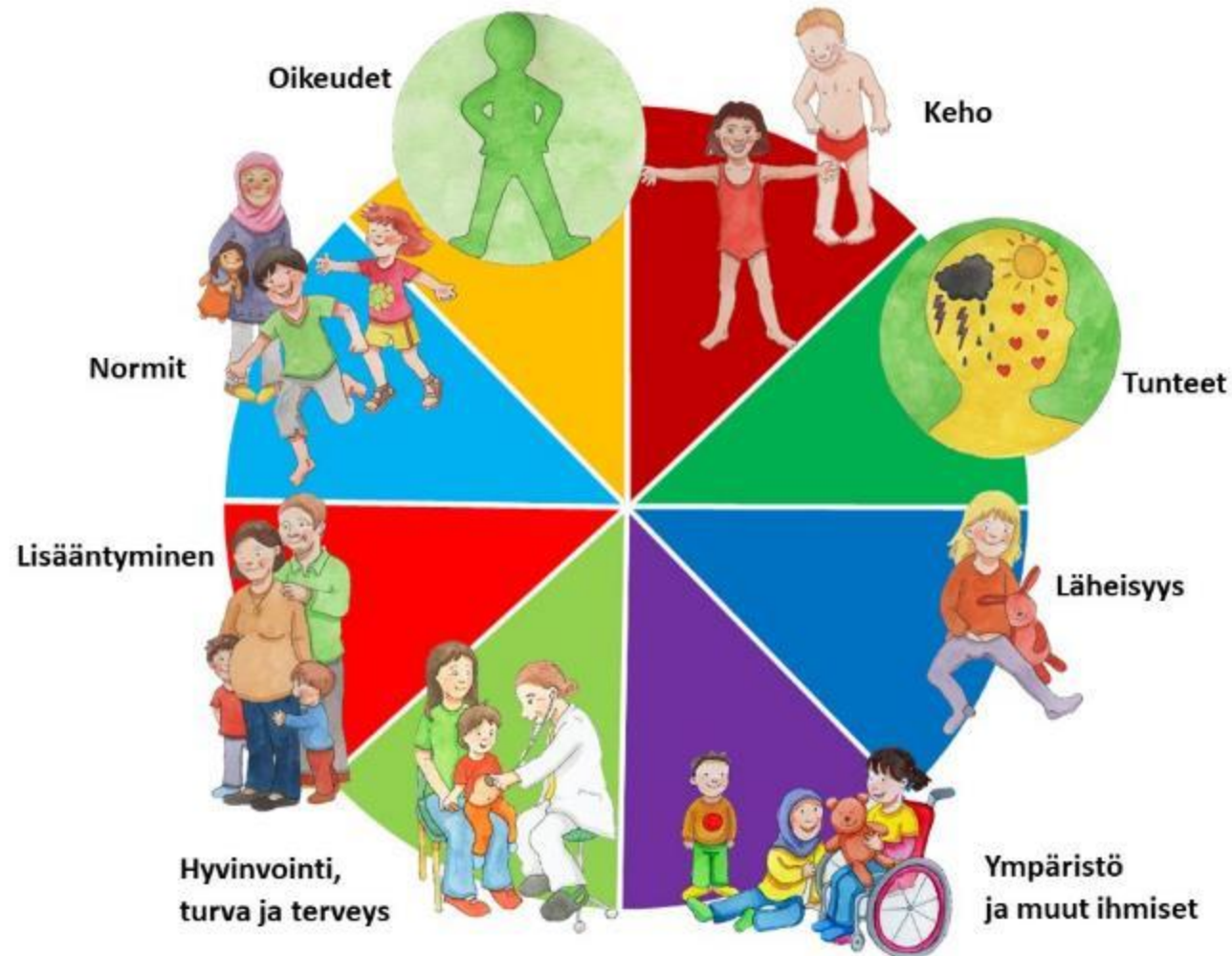
Seksuaalisen kehityksen aikataulun tunteminen auttaa ymmärtämään ja tukemaan lasta.

Aikuinen oppii tunnistamaan tavanomaisen ja huolestuttavan käytöksen eron.

Lapsen ikätasoisesta seksuaalisesta kehityksestä tietoa ikäryhmittäin:

<https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/lapsen-seksuaalinen-kehitys/>

Kehotunnekasvatus lapselle on...

***BASED ON WHO'S**
Standards for
Sexuality Education
in Europe*

Tiedon, taidon ja asenteen opettaminen

Tieto

Kerro lapselle ihmiskehon kaikista eri osista.

Taito

Lapsi osaa käyttää sopivia ja hyväksytyjä nimiä kehon osista.

Asenne

Ihmiskehon kaikki osat ovat yhtä hyviä. On tärkeää arvostaa ja hoitaa omaa kehoa. Kaikenlaiset kehot ovat yhtä hyviä.

Keho ja kehitys

- Lapsen kehityksessä on keskeistä tutustuminen omaan kehoon.
- Hän harjoittelee toimimaan toisten ihmisten kanssa.
 - Lapset halaavat, hymyilevät tai joskus tönivät.
- Lapset tarkkailevat ihmisten kehoja ja ovat hyvin uteliaita kehojen eroista.
- Lapsia kiinnostavat myös kehon osat ja niiden toiminta.
 - Lapselle vessassa käynti sekä pissa-, kakka- ja pierujutut ovat jännittäviä asioita.

Kehoitsetunto:

Lapsi on luonnostaan ylpeä omasta kehostaan ja kaikista kehonsa osista.

Lapsi suhtautuu kehoonsa avoimesti, ja alastomuus on hänelle luonnollista.

Lapsi tuntee, että hän on upea.

<https://www.hyvakysymys.fi/video/hyvan-hyrinaa/>

Ihastumiset ja tykkäämiset

- Jo lapsuuteen kuuluu voimakas tarve osoittaa ja saada rakkautta.
- Kohteena toiset lapset, tutut aikuiset ja joskus idolitkin.
- Ihastuminen tuntuu ihanalta ja on hyvinvointia lisäävä asia. Ihastumisista voi jutella lasten kanssa!
- Auta lasta osoittamaan ihastustaan toista kunnioittavalla tavalla. Tue lasta pettymyksissä ja luo uskoa tulevaan.
- Muista moninaisuus!

Turvallinen läheisyys

- Läheisyydestä nauttiminen edistävät lapsen oppimista ja hyvinvointia.
- Turvallinen läheisyys ja kosketus antavat lapselle viestin, että hänet hyväksytään ja hän on arvokas.
- Lapsi hakee mielihyvää myös oman kehon koskettelusta, kuten hiuksien pyörittämisestä sormilla, nenän kaivamisesta tai omien sukuelinten koskettelusta.
 - Ne ovat normaaleja tapoja tutustua omaan kehoon ja sen tunteuksiin.

”Saanko silittää?”

MONENLAISUUS

Olemme kaikki
ainutlaatuisia ja
omanlaisia ihmisiä,
perheitä ym.

*"Keitä sinun perheeseesi
kuuluu?"*

Meillä kaikilla on
monenlaisia
tapoja olla ja
tehdä asioita.

Oletetaan
monenlaisuutta!

Hyvinvointi, turva ja terveys

- Terveys ja turvallisuus ovat ensisijaisia asioita lapsen elämässä.
- Hyvä suhde läheisiin aikuisiin suojaa lapsia monin tavoin.
- Suojaa lasta kaikin tavoin häirinnältä ja väkivallalta.
- Kannusta häntä pyytämään apua missä tahansa asiassa.
- Opeta lapselle taitoja, joilla hän voi suojella itseään.

Neljä turvataitoa

**Jokainen kehonosa
on arvokas**

“Kaikilla kehonosilla
on nimet”

Uimapukusääntö

“Lapsi erottaa kehon
yksityisalueet”

**Kosketuksen
säännöt**

“Kosketus ei saa olla
salaisuus”

**Kolmen kohdan
sääntö**

“Kerro turvalliselle
aikuiselle”

**Turvataitokas-
vatus on tärkeä
aloittaa heti
vauvaiästä
lähtien**

Suostumuksen perusta opitaan jo varhain!

En halua, että
tutkit
mahasta!

Haluaisin tutkia
Esan jännän
näköistä
napaa!

**Kehoitsetunnon tuki
perustana!**

Kuinka lapsen kanssa keskustella lisääntymisestä?

Lapselle voi kertoa, että vauvat kasvavat äidin kohdussa eli vauvan kodissa naisen mahassa.

Tarvitaan siemen sekä mieheltä että naiselta, mutta joskus lääkäri antaa lahjasiemenen.

Miehen siemen laitetaan naisen kohtuun. Lapset usein ihmettelevät, miten se menee sinne?

Asiasta voi kertoa esimerkiksi siten, että siemen laitetaan sinne vauvareian /pimpin kautta.

Normit opitaan pikkuhiljaa

- Lapsi oppii muiden puheista, äänensävyistä ja ilmeistä, mitkä asiat ovat sallittuja ja mitkä asiat eivät ole sallittuja.
- Hyvät sosiaaliset taidot ja tavat auttavat lasta menestymään ja toimimaan niin, että muut hyväksyvät hänet.
- Opeta lasta käyttäytymään eri tilanteissa sopivalla tavalla.
- Lapset vasta harjoittelevat käyttäytymissääntöjä ja sopivuussääntöjä, joten ohjaa lasta hellästi ja asiallisesti.

Lapsen seksuaalioikeudet

- Tärkeintä on saada kehittyä omanlaiseensa seksuaalisuuteen
 - omassa tahdissa ja häiritsemättä
 - tuettuna ja suojattuna
- Jokaisella on oikeus kokea olevansa turvassa ja sellaisenaan hyvä ja arvokas

SEKSUAALIOIKEUDET LAPSILLE

ovat aikuisten vastuulla!

- Edistä lasten tervettä ja turvallista kasvua ja kehitystä omanlaisiksi ihmisiksi.
- Tarjoo lapsille ikä- ja kehitystasoon sopivaa, oikeaa tietoa suunnitelmallisesti. Tutustu tutkimusperustaisiin suosituksiin.
- Edistä lasten seksuaalista turvallisuutta kaikilla mahdollisilla toiminnan tasoilla.
- Suojaa lasten ikätasoista seksuaalista kehitystä, luonnollisuutta ja viattomuutta.
- Ohjaa kunnioittavasti lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuutta ja kehoa kohtaan.
- Opeta lapsia kunnioittamaan omaa ja toisten kehoja sekä ei-sanaa.
- Suojaa ja vahvista lasten ehjää kehonkuvaa ja kehoitsetuntoa.
- Opeta lapsille tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, yksilöllisyyden ja monenlaisuuden arvostusta.

 Väestöliitto

Puheeksi ottaminen

- Kun aikuiset avaavat keskustelua
- Lapset saavat:
 - Sanoja
 - Mallin miten puhua
 - Rohkeutta kysyä ja kertoa asioista, joita näkevät, kokevat ja kuulevat
 - Kertoa, jos jotain ikävää jo sattunut
- Lapset oppivat parhaiten, jos kaikki läheiset aikuiset avoimia.

Tärkeintä on myönteinen ja rauhallinen lähestymistapa

- Moni asia vaikuttaa:
 - Millaisia kokemuksia itse on lapsena saanut ja miten asioista on puhuttu.
 - Kulttuuri ja uskonto
 - Yhteisön suhtautuminen
- Mistä aloittaa
 - Tietoa löytyy
 - Tutustu malleihin ja materiaaleihin
 - Harjoittele puhumista

Ohjaavat asiakirjat

YK Lapsen oikeuksien sopimus 1989

- Perusoikeuksien, terveyden, koulutuksen, tasa-arvon ja turvan takaaminen jokaiselle lapselle.
- Oikeus saada omaan terveyteen liittyvää tietoa.
- Lapsen näkökulman kunnioittaminen: Lasten mielipiteet ja tarpeet on otettava huomioon.

YK Lapsen oikeuksien sopimus 1989

13. artikla:

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä sekä hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia.

19. artikla:

Valtioilla on velvollisuus ryhtyä koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta muun muassa seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

WHO:n Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa

- Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille
- Osa 1: Tausta ja tarkoitus;
- Osa 2: Seksuaalikasvatustaulukko; Miksi seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa ennen neljän vuoden ikää?

6-9	Tiedot Lapselle on kerrottava	Taidot Lapsi on opetettava	Asenteet Lasta on autettava
Ihmissuhteet ja elämäntyyli	- erilaisista rakkauteen, ystävyyteen yms. perustavista suhteista ☐ erilaisista perhesuhteista • avioliitosta, avioerosta; avoliitosta	- ilmaisemaan itseään ihmissuhteissaan - tekemään kompromisseja, osoittamaan suvaitsevaisuutta ja empatiaa - luomaan sosiaalisia kontakteja ja ystävystymään	- hyväksymään sitoutumisen, vastuun ja rehellisyyden ihmissuhteiden perustaksi - kunnioittamaan muita ☐ hyväksymään erilaisuus
Seksuaalisuus, terveys ja hyvinvointi	- seksuaalisuuden myönteisestä vaikutuksesta terveyteen ja hyvinvointiin - seksuaalisuuteen liittyvistä sairauksista - sukupuolista väkivallasta ja aggressiosta • siitä, mistä saa apua	- asettamaan rajoja ☐ luottamaan vaistoihinsa ja noudattamaan kolmivaiheista menetelmää (sano ei, lähde pois, puhu jollekulle, johon luotat)	- tuntemaan vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan ☐ tiedostamaan vaihtoehdot ja mahdollisuudet ☐ tiedostamaan riskit
Seksuaalisuus ja oikeudet	- oikeudesta itsensä ilmaisemiseen - lasten seksuaalioikeuksista (tiedonsaanti, seksuaalikasvatus, ruumiillinen koskemattomuus) ☐ hyväksikäyttöä	- pyytämään apua ja tietoa ☐ kääntymään ongelmatilanteissa jonkun luotettavan henkilön puoleen • nimeämään oikeutensa ☐ ilmaisemaan tarpeita ja	- tuntemaan vastuuta itseltään ja muista ☐ tiedostamaan oikeutensa ja vaihtoehtonsa

Euroopan lapsiasiainvaltuutettujen (ENOC) lausunto 2017

”Kokonaisvaltainen ihmissuhde- ja seksuaalikasvatus: Lasten oikeus saada tietoa”

- Suositus: pakollinen seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien!

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 2018 (ECHR 021)

Lapsilla on oikeus valtiolliseen seksuaalikasvatukseen vaikka vanhemmat kieltäisi

Perustelut:

Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on

- **Ehkäistä seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Nämä ovat todellisia uhkia lasten terveydelle ja kaikenikäisiä lapsia pitää suojata.**
- **Valmistaa lasta sosiaaliseen todellisuuteen. Oikeuttaa hyvin nuorten lasten seksuaalikasvatuksen varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta lähtien.**

Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma

- 26.4.22 STM Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman julkistaminen
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164029>
- Kehotunnekasvatus (ja pisarapuuttuminen) isosti esillä mm. sivuilla 35, 42, 45, 47 ja 53
- Suunnitelmassa on paljon tärkeitä asioita kehotunnekasvatukseen liittyen.

Väkivallaton lapsuus

Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:27

THL Ulla Korpilahti 13.2.2020:
Väkivallaton lapsuus -tp-
suunnitelman tärkeä osa-alue:
/luku 7/Turvataitokasvatus.
Sen opettamisen kautta edistyvät
lapsen & nuoren myönteinen
kehonkuva, sosioemotionaaliset
taidot ja kyky suojella itseään &
toimia ei-toivotussa tilanteessa!

Tavoite 3: Taata kaikille lapsille ja nuorille tasa-arvoisesti turvallinen seksuaalikehitys

Toimenpiteet	Perusteet	Vastuutahot ja toimijat
Toimenpide 3. Sisällytetään velvoite lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen seksuaalikasvatuksesta kansallisiin ohjeisiin (Vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS-perusteet) huomioiden erityisesti nk. haavoittuvat ryhmät (ks. luku 13).	Kansalliset vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS perusteet mahdollistavat seksuaalikasvatuksen varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa, mutta ne eivät sisällä yksilöitynä nimettynä velvoitteena seksuaalikasvatusta.	OPH, OKM
Mittarit: Vuoteen 2025 mennessä Vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS perusteissa on sisällytetty nimettynä yksilöitynä velvoitteena lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen seksuaalikasvatus.		

Toimenpiteet	Perusteet	Vastuutahot ja toimijat
Toimenpide 4. Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstön tietoja ja taitoja ikätasoisesta turvataito- ja seksuaalikasvatuksesta lisätään täydennyskoulutuksen avulla. Huomioidaan erityisesti nk. haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten erityistarpeet.	Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret kokevat muita enemmän erilaista syrjintää, häirintää ja väkivaltaa. He jäävät herkästi muille annettavan turvataitokasvatuksen, neuvonnan ja tuen ulkopuolelle ja heidän voi olla erityisen vaikea tunnistaa kokemaansa väkivaltaa (ks. myös luku 13).	OPH, OKM Korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset Ammattiliitot
Mittari: Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstölle on järjestetty täydennyskoulutusta ikätasoisesta turvataito- ja seksuaalikasvatuksesta vuosina 2020–2025.		

Mitä sanotaan vasussa?

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

”Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.”

”Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja.”

”Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.”

”Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä.”

Uudistettu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet:

- **3/22 ”Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti” on sisällytetty valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.**
- **Jos henkilöstön on osattava ohjata lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon kunnioittavasti,**
 - heidän on tunnettava, mikä on ikätasoista seksuaalisuutta ja mikä taas huolestuttavaa,
 - tällöin lapsen ei-ikätasoinen käytös ja oireilu todennäköisemmin ja varhemmin tunnistetaan ja lapsi saa apua
 - henkilöstö ei voi vain kieltää lapsia puhumasta peppu-pimppi-pippeliasioita, vaan on osattava ohjata kunnioittavasti
 - tällöin lapselle ei kehity niin suurta estettä ja tabua puhua aikuisille myöskään kokemastaan kaltoinkohtelusta.

Väestöliiton kehotunnekasvatus materiaalit

Puheeksi ottamisen kortit

Voit kysyä:

Mistä näiden korttien aiheista haluaisit jutella?

Kortin etupuolessa on kuva ja otsikko. Kääntöpuolella on lisää kuvaa liittyviä aiheita.

Tässä oppaassa kerrotaan laajemmin, miten voit keskustella eri aiheista.

- 21 erilaista korttia
- Ohjaajan opas
- Vanhemmille
- Ammattilaisille
- Lapsille

Lapsen kehotunnekasvatuksen materiaalit

hyväkysmys.fi
Kun elämä askarruttaa

Lasten kehotunnekasvatus

- Mitä on pienten lasten kehotunnekasvatus?
- Mitä kaikkea tarkoittaa lapsuuden seksuaalisuus?

BASED ON WHO'S
Standards for
Sexuality Education
in Europe

[illegible]

- 39

Kehotunnekasvatuskurssit

Ammattilaisille

- **Peruskurssi**

- Perustiedot ja työkalut kehotunnekasvatuksen aloittamiseen
- <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/verkkokurssit-ja-materiaalit/a-peruskurssi-ja-tyokalut-kehotunnekasvatukseen/>

- **Syventävä kurssi**

- Kaikista kehotunnekasvatuksen aiheista syventäviä tieto, luento ja tehtävä kokonaisuuksia
- <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/verkkokurssit-ja-materiaalit/b-laaja-kurssi-kehotunnekasvatukseen/>

Kehotunnekasvatuskurssit

- **Vanhemmille kehotunnekasvatuskurssi:**
<https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/lapsen-kehotunnekasvatus-verkkokurssi/>

Lapsen kehotunnekasvatus –verkkokurssi | Hyväkysymys.fi

Lapsen kehotunnekasvatus pitää sisällään kaiken sen, miten lapsi oppii näkemään itsensä ja kehonsa. Siihen kuuluu oman kehon arvostaminen, suojaaminen,

www.hyvakysymys.fi

- **Isovanhemmille kehotunnekasvatus-kurssi**
<https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/isovanhemmille-lasten-kehotunnekasvatus-kurssi/>

Isovanhemmille kehotunnekasvatuskurssi <https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/isovanhemmille-lasten-kehotunnekasvatus-kurssi/>

Isovanhemmille: Lasten Kehotunnekasvatus -kurssi | Hyväkysymys.fi

Maailma muuttuu, samoin kasvatus. Nykyisin puhutaan enemmän itsetunnon tukemisesta ja kehonkuvasta. Puhutaan myös kehoitsetunnosta. Se on sitä, miten

www.hyvakysymys.fi

ELOKUU		Keho ja kehitys		5–6 v.
Sisältö	Otan puheeksi	Materiaali	Leikitään	Yhteistyö kodin kanssa
• Lupa puhua ja kysyä kaikesta • Lapsi ymmärtää, että keho muuttuu, kun ihminen kasvaa. • Lapsi hyväksyy oman kehon • Lapsi pohtii, mihin kehon eri osia tarvitaan ja miltä keho tuntuu. • Millainen minä olen? Mitä jo osaan? • Mitä kehossamme tapahtuu? • Uteliaisuus ja kehon tutkiminen sallittu • Säännöt tutkimusleikeille ja määäämisoikeus omasta kehosta	”Pimppi ja pippeli ovat arvokkaita ja herkkiä kehon osia, joista pidetään hyvää huolta ja niistä saa päättää itse.” ”Kehot muuttuvat koko elämän ajan.” ”Kaikilla on erilaiset kehot sormenjäljistä ihon väriin ja nenän muotoon.” ”Kehomme oppivat tekemään hienoja asioita. Eri kehot vähän eri asioita. Kehojamme pitää hoitaa ja kohdella arvostavasti, silloin kehomme voivat hyvin.”	• Puheeksi ottamisen kortit ja ohjaajan opas • Mitä on kehotunnekasvatus? • Lapsen seksuaalisuus 5–6 v. • Seksuaalisuuden portaat Kirjoja: -Hoffman: Meidän ja muiden kehot. -Stalfelt: Kakkakirja -Langreuter: Napajuttu -Kallio & Ruuhilahti: Onnikujan kaverukset ja suuri PRÖÖT! -Masini: Sängyssäni on virtahepo Laulu: -Mimmit: Oon ihana/Ihminen	Piirretään kehon ääriviivat isolle paperille. Nimetään kehon osat kuvaan. Jokainen lapsi voi piirtää ja värittää yhden kohdan. Ihastellaan seinällä upeaa yksilöllistä ihmistä. Aikuinen kertoo tai näyttää kuvasta jonkin kehonosan ja se kehonosa täytyy laittaa nopeasti kiinni lattiaan, oveen, sohvaan ym. Pariharjoitus: Piikkipallot, huivit, telat, siveltimet ja sulat esille ja paria varovaisesti koskettamaan niillä. Aikuinen opastaa lapsia kertomaan parille tuntemuksiaan ja parin tulee kuunnella hierottavan ohjeita siitä, kuinka kovaa ja mistä voi häntä hieroa milläkin välineellä.	• Aloituskeskustelussa huoltajien kanssa otetaan kehotunnekasvatuksen teemat esiin. Selitetään termit, tavoitteet ja miksi näitä asioita on hyvä ottaa puheeksi lapsen kanssa. • Materiaalivinkit mm. Tutkimusmatka upeaan kehoon. • Käydään läpi arvostaen myös mahdolliset ennakkoluulot ja virheuskomukset ja lähtötiedot. • Viikko tai kuukausikirje vanhemmille, jossa avataan lasten kanssa käytyjä teemoja sekä jaetaan linkkejä.